

# SLAVNÉ DNY

PŘÍBĚHY, KTERÉ PSALY HISTORII



## Mnichovská zrada (30.září 1938)

**AKTIVITA:** ZŠ, SŠ

**NÁZEV:** Kdo prohrál, kdo vyhrál a na jak dlouho?

### ANOTACE:

Žáci jsou prostřednictvím aktivity seznámeni s příčinami, výsledky a důsledky **mnichovské dohody** především v souvislosti se situací ve 30. letech 20. století. Lekce se zaměřuje na rozmanité možnosti výkladu minulosti a měla by žákům objasnit, že výklad dějin pochází vždy z určitého úhlu. Klíčová otázka – je filmový dokument natočen z českého úhlu pohledu? Je objektivní? Aktivita dále pracuje s karikaturou, myšlenkovou mapou, dobovou poezií a přesahuje do širšího kontextu tehdejšího světa. Dotýká se z českého úhlu pohledu problematické otázky – nebyl na mnichovském řešení určitý podíl spravedlivého/spravedlivějšího uspořádání poměrů? Aktivita však nechce bourat nějaká tradiční vysvětlení, chce poukázat na rozdíl mezi fakty a interpretacemi.

### VZDĚLÁVACÍ OBLASTI A OBSAHOVÉ VZDĚLÁVACÍ OKRUHY:

ZV: zeměpis, dějepis, český jazyk a literatura (čtenářská gramotnost)

### PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

ZV: výchova demokratického občana, osobnostní a sociální výchova, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

### KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

k učení, komunikativní, sociální a personální, občanské a pracovní, k řešení problémů

### VZDĚLÁVACÍ OBLASTI A OBSAHOVÉ VZDĚLÁVACÍ OKRUHY:

GV: český jazyk a literatura, základy společenských věd, dějepis, výtvarná výchova

OV: český jazyk a literatura, občanská výchova, dějepis, výtvarná výchova

### PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

GV a OV: multikulturní výchova, výchova v evropských a globálních souvislostech, mediální výchova

### KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

k učení, komunikativní, občanské

# SLAVNÉ DNY

PŘÍBĚHY, KTERÉ PSALY HISTORII

## CÍLE:

Žáci:

- jsou schopni popsat základní kontexty mnichovské dohody,
- jsou schopni interpretovat karikaturu,
- jsou schopni popsat a objasnit českou/československou reakci na základě poezie,
- jsou schopni zaujmout stanovisko k možnostem objasnění historických událostí a zároveň schopni hodnotit relevantnost jednotlivých hypotéz.

## DÉLKA:

45 minut

## POMŮCKY:

- pracovní list I.
- pracovní list II.
- fotografie a obrázky
- list s básní/básněmi
- lístky na reakce (nejlépe barevné)
- kniha **Slavné dny 50+2 příběhy, které psaly historii (str. 244)**.

## POSTUP:

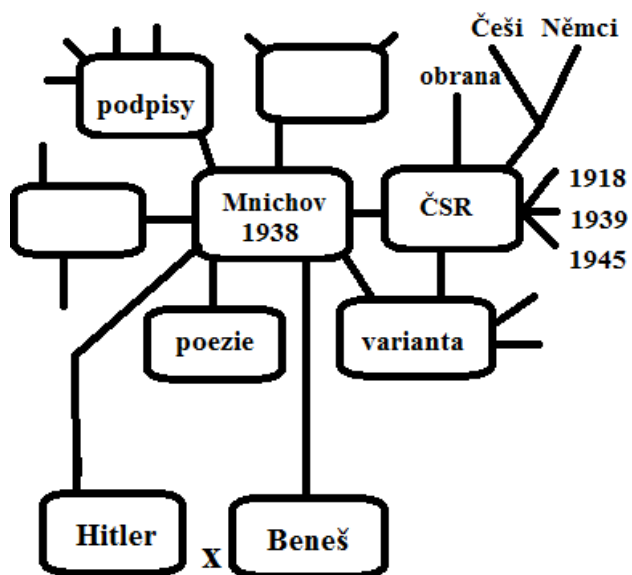
1) Práce s pracovním listem I. Učitel zadá úkol číslo I. a. Žáci si rozdílným způsobem (barevně) označí, podtrhají informace známé a neznámé. V diskusi žáci doplňují. Učitel otázky, které nebyl zodpovězeny jinými žáky, zapisuje na tabuli, flipchart. Pokud je reakcí příliš mnoho, učitel je nechá napsat na připravené lístky, žáci si vybírají barvu papíru podle typu reakce – otázka, hodnocení, fakt, nejasnost, souvislost, asociace... Žáci porovnávají své nápady ve dvojicích, skupinách a posléze v krátké společné diskusi.

**Mnichovská dohoda** byla dojednána [29. září 1938](#) v [Mnichově](#), byla podepsána po půlnoci, tj. [30. září](#). Zástupci čtyř zemí – [Chamberlain \(Velká Británie\)](#), [Daladier \(Francie\)](#), [Hitler \(Německo\)](#) a [Mussolini \(Itálie\)](#) – se dohodli, že [Československo](#) musí postoupit pohraniční území obývané Němci ([Sudety](#)) Německu. Zástupci československé strany byli přítomni, ale k jednání samotnému nebyli přizváni. Mnichovská dohoda byla završením činnosti [Sudetoněmecké strany](#). Mnichovská dohoda je příkladem [appeasementu](#). (wikipedie.cz)

2) a) Fakultativně učitel v krátké přednášce (do 7 minut) připomene historii mnichovské dohody – dává ji do kontextu vzniku Československa, mezinárodní situace 30. let 20. století. Během přednášky si žáci dotvářejí myšlenkovou mapu I. b.

b) Práce s pracovním listem II., žáci si samostatně (ve dvojicích) dotvářejí myšlenkovou mapu. Učitel může žáky jak výkladem, tak otázkami směřovat k některému konkrétnějšímu problému. Navrhujeme například – hledání příčin mnichovské dohody – ať vnitropolitickým, tak diplomatickým; roli SSSR, národnostní situace v Československu apod. Doporučujeme například hledání paralel mezi situací roku 1918 a 1938.

## Myšlenková mapa Mnichov 29. – 30. září 1938



3) Práce s pracovním listem I. Popište karikaturu. Doplňte jména, datum, místo. Na co myslí jednotlivé postavy?



4) Společné sledování filmu ze série *Slavné dny*. Učitel dvakrát film zastaví a nechá žáky doplňovat, komentovat myšlenkovou mapu, karikaturu. Práce s pracovním listem I. i II. <http://www.stream.cz/slavedny/759915-den-kdy-byla-podepsana-mnichovska-dohoda-30-zari>, lze rozdat nakopírovaný list z knihy „*Slavné dny 50+2 příběhy, které psaly historii*“.

Navržená zastavení je možné variovat. Toto upřednostňuje promyšlení souvislostí.

- **1.** do září 1938 – **stopáž 0.10 - 1.53**
- **2.** do 29. září 1938 – **stopáž 1.53 - 3.59** (Ne zcela výstižná formulace o možnosti, že by SSSR pomohl.)
- **3.** 29. září 1938 a dále - **stopáž 3.59 – 5.32** (Chamberlain po návratu nemává textem mnichovské dohody; cenný je záznam Masaříkových vzpomínek)

Pokud chce učitel vstoupit do diskuse o reflexi dohody, lze vyjít z těchto svědectví:

1. Beneš:

„Je to pro nás katastrofa, kterou jsme si nezasloužili. Podrobujeme se a budeme se snažit zajistit svému národu klidný život. Nevím, zda budou mít vaše země prospěch z rozhodnutí učiněného v Mnichově. Určitě však nejsme poslední, po nás to postihne i jiné.“

2. Churchill:

„Necht' anglický národ ví, že jsme utrpěli těžkou porážku bez války a že nás budou její důsledky provázet po dlouhé cestě...byla narušena celá evropská rovnováha... Nevěřte, že tohle je konec. To je teprve začátek zúčtování, pouze první doušek, první ochutnání hořkého nápoje, který nám bude podáván rok co rok.“

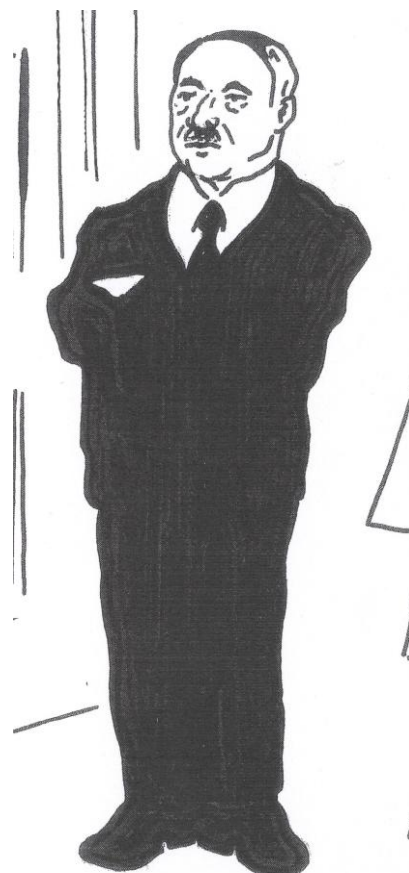
Po každém zastavení je vhodné dát prostor pro „burzu,“ ve které žáci sdělují ostatním své postřehy. Mělo by platit, že jednotlivé postřehy nejsou dále komentovány, ani učitelem. Pokud zazní nějaká otázka, respektive nejistota, učitel ji zapisuje na tabuli, flipchart.

5) Práce s pracovním listem I. Žáci vypracovávají zadání III.a podle pracovního listu a poté krátce diskutují. Lze využít otázky zapsané v předešlých částech hodiny.

6) Práce s pracovním listem I. Žáci vypracovávají zadání III.b a po té porovnávají ve dvojicích. Doplňují si informace do myšlenkových map. Jedna dvojice je vyzvána, aby své postřehy zveřejnila.

# SLAVNÉ DNY

PŘÍBĚHY, KTERÉ PSALY HISTORII



7) Žáci vypracovávají zadání III.c – zhruba po dvou minutách učitel zobrazí původní vtip (se Stalinem), nechá žáky odhadovat, co si asi myslí (v optimálním případě i se zdůvodněním), a posléze doplní text: Nebyla by pro mne volná židlička? Obdobně následuje varianta s Benešem. Pokud učitel uzná za vhodné, může osvětlit původ karikatur.

# SLAVNÉ DNY

PŘÍBĚHY, KTERÉ PSALY HISTORII



What, No Chair for Me? Pánové, nemáte pro mne volnou stoličku?

Autor David Low, otištěna 30. září 1938, Daily News, Evening Standart (Velká Británie)  
V jednací místnosti údajně nebyl žádný stůl. Pod Hitlerovou židlí je několik papírů s nápisem A Power Pact.



Autor Igor Sabadosh, student gymnázia 2009-2010, varianta Lowovy karikatury. Bez textu.



- 8) Žáci jsou vyzváni, aby komentovali jednu linii „své“ myšlenkové mapy.
- 9) Učitel recituje, pouští, nechá přečíst vybranou báseň reagující na události 1938.
- 10)Zadání pro úkoly:

- a) Připravte si sehrání „scénky“ na základě karikatury. Vhodný start do další hodiny. Učitelova přednáška může poté pokračovat přiblížením dalších osudů zobrazených postav.
- b) Doplnění ilustrací do básně. Pokud má učitel možnost, vyvěsí zpracování na společnou internetovou adresu. V příloze *Pracovní list 30. září 1938 II. vypracování* lze nalézt tři varianty žákovského vypracování.

## REFLEXE:

Probíhá během aktivity několikrát formou diskuse, závěrečná úkolem 8. (komentář části myšlenkové mapy, karikatury z pracovního listu), ve které je klíčové, aby žáci dokázali argumenty potvrdit své názory, obhájit souvislosti a logiku svých argumentů.

## POZNÁMKA a ZDROJE:

Text Halasovy básně Praze (není nutné zvolit tuto), autor rád přednáší Zpěv úzkosti a báseň Praze zadává za domácí úkol:

Praze  
Malověrní Čas kostižerný  
jí jenom krásu dal  
a z polí stenných křik iluminoval  
kamenné texty portálů a zdí  
Tak bude vždy  
Malověrní  
Tak bude vždy

Za vraty našich řek  
zní tvrdá kopyta  
za vraty našich řek  
kopyty rozryta  
je zem  
a strašní jezdci Zjevení  
mávají praporem

Je lehké listí vavřínů  
a těžký padlých stín

Já vím Já vím

# SLAVNÉ DNY

PŘÍBĚHY, KTERÉ PSALY HISTORII

Jenom ne strach jen žádný strach  
takovou fugu nezahrál sám Sebastian Bach  
co my tu zahrajem  
až přijde čas až přijde čas

Kůň bronzový kůň Václavův  
se včera v noci třás  
a kníže kopí potěžkal  
Myslete na chorál  
Malověrní  
Myslete na chorál

**Karikatura s textem:**





# SLAVNÉ DNY

PŘÍBĚHY, KTERÉ PSALY HISTORII

## Pro učitele:

Ke karikaturám:

<http://www.cartoons.ac.uk/record/LSE2568>

Tuto a mnohé další nejen Lowovy karikatury lze najít na citovaném serveru, který je archivem britských karikatur, spravovaný univerzitou v Kentu.

Pěkný příklad jak zacházet s karikaturami k našemu tématu (ale nejen to) přináší „učitelský“ server: <http://www.johndclare.net/RoadtoWWII1.htm>

## Výběr literatury:

Tatjana Bernátková, Josef Märč, *Využití zvukových záznamů pro výuku vybraných kapitol z dějin první poloviny 20. století*, in.: Josef Märč (ed.) *Mystifikace ve výuce dějepisu, mystifikace výukou? Ústí nad Labem 2010*, s. 241 – 242.

František Čapka, Jitka Lunerová, *Tragédie Mnichovské dohody*, Brno 2011.

Rudolf Jaworski, *Mnichovská dohoda v mezinárodní karikatuře*, in.: *Dějiny a současnost 6/1998*, s. 45–49.

Bořivoj Čelovský, *Mnichovská dohoda 1938*, Šenov u Ostravy 1998.

Pěkné shrnutí této publikace (patrně stále nepřekonané) lze nalézt na

<http://www.fronta.cz/kniha/celovsky-mnichovska-dohoda-1938>

Viliam Kratochvíl, *Politika appeasementu a ČSR ikonograficky a v kombinovaných textoch*, in.: Josef Märč (ed.) *Mystifikace ve výuce dějepisu, mystifikace výukou? Ústí nad Labem 2010*, s. 61 – 85.

Jan Němeček (ed.), *Mnichovská dohoda – cesta k destrukci demokracie v Evropě*, Praha 2004.

Jiří Tůma, *Pančelko, kdy už bude dějepis (věda dětskýma očima)*, s. 252 – 255.

## DOPORUČENÍ:

Medailónky jednotlivých účastníků a jejich fotografie naleznete v knize **Slavné dny 50+2 příběhy, které psaly historii**.

## Zpracoval:

Josef Märč